

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ
КАФЕДРА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

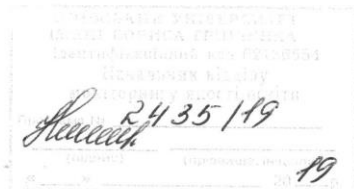
«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
_____ О.Б. Жильцов
« 11 » _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВДС.06 ОРГАНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ (З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТА ЇХ
БАТЬКАМИ)

спеціальності
освітнього рівня
спеціалізації

012 Дошкільна освіта
перший (бакалаврський)
«Початкова освіта»

Київ – 2019 рік

Розробник:

Голота Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Викладач:

Голота Наталія Миколаївна, кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол № 3 від 04 вересня 2019 року

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 012.00.01
«Дошкільна освіта»

«10» 09 2019 р.

Гарант освітньо-професійної програми 012.00.01 «Дошкільна освіта» О. А. Половіна

Робочу програму перевірено

«11» 09 2019 р.

Заступник директора М. А. Машовець

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р. Протокол №__

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Вибіркова дисципліна	-
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	-
Загальний обсяг кредитів/годин	4кредити / 120 годин	-
Курс	IV	-
Семестр	7-й	-
Кількість змістових модулів з розподілом:	2	-
Обсяг кредитів	2	-
Обсяг годин, в тому числі:	60	-
Аудиторні	28	-
Модульний контроль	4	-
Самостійна робота	28	-
Форма семестрового контролю	залік	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Організація педагогічної взаємодії вчителя початкової школи (з молодшими школярами та їх батьками)» - формування у студентів професійних компетентностей щодо організації педагогічної взаємодії вчителя початкової школи з молодшими школярами та їх батьками, удосконалення практичних умінь і навичок взаємодії з молодшими школярами та їх батьками.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- набуття студентами знань про особливості педагогічної взаємодії з молодшими школярами та їх батьками;
- формування вміння аналізувати та оцінювати виховний потенціал сім'ї, діагностувати психолого-педагогічні засади сімейного виховання;
- набуття студентами умінь організовувати освітньо-виховну діяльність з дитиною на основі особистісно-орієнтованої моделі взаємодії з нею;

- розвиток здатності здійснювати психолого-педагогічне просвітництво батьків з метою підвищення їх виховної компетентності.

Вивчення курсу передбачає формування у студентів **знань** про:

- базові поняття навчальної дисципліни: «педагогічна взаємодія», «методи педагогічної взаємодії», «просвітництво батьків», «напрями роботи з молодшими школярами та їх батьками», «технології педагогічної взаємодії»;
- принципи та стратегії сучасного сімейного виховання;
  - особливості педагогічної взаємодії з молодшими школярами та їх батьками;
  - технології педагогічної взаємодії з молодшими школярами та їх батьками;
- значення застосування діагностичних методик для оцінки виховного потенціалу сім'ї.

На основі цих знань у студентів мають бути сформовані **вміння**:

- аналізувати та оцінювати виховний потенціал сім'ї;
- реалізовувати індивідуально-персонізовану модель педагогічної взаємодії з батьками з метою цілісного педагогічного впливу на дитину.
- проектувати, реалізувати та корегувати педагогічну взаємодію вчителя з молодшими школярами та їх батьками;
- застосовувати технології педагогічної взаємодії вчителя молодшими школярами та їх з батьками.

Навчальна дисципліна «Організація педагогічної взаємодії вчителя початкової школи (з молодшими школярами та їх батьками)» спрямована на формування у студентів таких компетентностей:

- *діагностико-прогностичної*, яка забезпечує визначення рівня розвитку дітей, стану педагогічного процесу і завдань освітньо-виховної роботи з дітьми та їх батьками, визначення підсумків власної педагогічної роботи, їх відповідність вимогам часу;
- *організаційно-педагогічної*, яка спрямована на забезпечення використання педагогічно доцільних форм роботи з батьками на основі диференційованого підходу до різних типів сім'ї;
- *комунікативної*, яка забезпечує взаємне орієнтування і узгодження дій для організації спільної результативної діяльності;
- *просвітницької*, що передбачає здійснення психолого-педагогічної просвіти батьків дітей дошкільного віку і забезпечує єдність роботи дошкільного навчального закладу і сім'ї, спрямованої на створення повноцінного виховного потенціалу середовища, сприятливого для становлення самостійної, творчої особистості дитини.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

	Ус ЬОГ	Розподіл годин між видами робіт	
		Аудиторна:	

Назва змістових модулів, тем		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	Самостійна
Змістовий модуль 1. ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА							
Тема 1. Сучасна українська сім'я в контексті соціокультурних реалій		2	2				2
Тема 2. Принципи та стратегія сучасного сімейного виховання		2					2
Тема 3. Взаємодія школи та сім'ї як важлива складова формування особистості молодшого школяра		2	2				4
Модульний контроль	2						
Разом		6	4				8
Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ							
Тема 4. Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії вчителів з молодшими школярами та їх батьками.		2	2				4
Тема 5. Основні напрями співпраці сім'ї та школи	12	2	2				4
Тема 6. Форми, методи, принципи та технологія організації педагогічної взаємодії з батьками молодших школярів	6	2	2				4
Тема 7. Психолого-педагогічні основи взаємодії з різними типами сімей. Особливості педагогічної взаємодії з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами	14	2	4				8
Модульний контроль	2						
Разом		8	10				20
Усього		14	14				28

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Тема 1. Сучасна українська сім'я в контексті соціокультурних реалій (2 год)

Основні функції сучасної сім'ї. Стан сім'ї в сучасному суспільстві. Типи міжпоколінних відносин як соціокультурні фактори становлення особистості.

Типові варіанти сучасних батьківсько-дитячих взаємин. Типи неповних сімей. «Соціальне сирітство». Фостерні сім'ї.

Основні поняття теми: сім'я, сімейне виховання. функції сім'ї, батьківсько-дитячі взаємини.

Рекомендована література:

Основна: 1, 8

Додаткова: 5

Семінарське заняття 1. Українська сім'я у сучасних соціально-економічних умовах (2 год)

Тема 2. Принципи та стратегія сучасного сімейного виховання (2 год)

Характеристика механізмів виховання. Принципи виховання в сім'ї. Авторитет батьків. Вибір і використання педагогічних форм, методів і прийомів виховання дітей. Проблема ставлення до кожної дитини в сім'ї. Найбільш поширені батьківські помилки та їх причини. Класифікація типів особистої поведінки молодих батьків. Загальні проблеми поведінки дітей: фізична агресивність, усна агресивність, руйнування, неслухняність та загальна неконтактність, пасивність і розсіяність, регрес у дитячій поведінці, страхи та фобії, ревності. Індивідуалізація підходів до розуміння поведінки дитини. Взаємини між дітьми. Ставлення дитини до самої себе. Дитина у колективі однолітків.

Основні поняття теми: сімейне виховання, механізми сімейного виховання, батьківський авторитет, помилки батьків у вихованні дітей.

Рекомендована література:

Основна: 1, 8

Додаткова: 5

Тема 3. Взаємодія школи та сім'ї як важлива складова формування особистості молодшого школяра (2 год)

Сутність педагогічної взаємодії. Важливість взаємодії школи та сім'ї для ефективного впливу на зростаючу особистість. Проблема взаємодії сім'ї та школи. Принципи гуманістичної педагогіки у взаємодії двох соціальних інститутів.

Основні поняття теми: взаємодія, педагогічна взаємодія, взаємодія школи та сім'ї, гуманістична педагогіка.

Рекомендована література:

Основна: 2,3,8

Додаткова: 2

Семінарське заняття 2. Взаємодія педагога та сім'ї у вирішенні проблем виховання особистості (2 год).

Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ

ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ

Тема 4. Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії вчителів з молодшими школярами та їх батьками (2 год)

Принципи педагогіки партнерства. Педагогіка партнерства в українській традиції. Українська модель педагогіки партнерства, закладена у НУШ. Партнерські взаємини між учнем, учителем та батьками як одна з ключових засад якісного реформування української школи. Партнерство з батьками в Новій Українській школі.

Основні поняття теми: педагогіка партнерства, партнерська взаємодія, Нова Українська школа.

Рекомендована література:

Основна: 6,7

Додаткова: 4

Семінарське заняття 3. Реалізація ідей педагогіки партнерства у взаємодії учителя з молодшими школярами та їх батьками(2 год).

Тема 5. Основні напрями співпраці сім'ї та школи (2 год)

Напрями роботи школи з батьками: педагогічна освіта батьків (просвітництво) та залучення батьків до виховної роботи з дітьми. Традиційні і нетрадиційні форми роботи з батьками. Удосконалення взаємодії вчителя і батьків шляхом використання інтерактивних форм роботи.

Основні поняття теми: просвітництво, напрями роботи з батьками, виховна робота з батьками, традиційні і нетрадиційні форми роботи з батьками, батьківські збори, консультації, педагогічні читання, інтерактивні форми роботи.

Рекомендована література:

Основна: 4,8

Додаткова: 1,2

Семінарське заняття 4. Конфлікт у педагогічній взаємодії (2 год)

Тема 6. Форми, методи, принципи та технологія організації педагогічної взаємодії з батьками молодших школярів (2 год)

Методи та форми роботи педагога з батьками учнів у вирішенні проблем виховання. Форми залучення батьків до виховної роботи. Стратегії педагогічної взаємодії. Умови ефективної взаємодії вчителя і батьків.

Основні поняття теми: робота педагога з батьками, педагогічна взаємодія, методи, форми виховної роботи з батьками.

Основна: 4,8

Додаткова: 1, 2

Семінарське заняття 5. Форми взаємодії вчителя початкової школи з молодшими школярами та їх батьками (2 год.)

Тема 7. Психолого-педагогічні основи взаємодії з різними типами сімей. Особливості педагогічної взаємодії з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами (2 год.).

Типологія сімей. Соціальна профілактика, соціальна допомога, соціальний патронаж, соціальна реабілітація. Надання сім'ям соціально-психологічної, психолого-педагогічної, інформативно-консультативної, психотерапевтичної допомоги та підтримки з метою вдосконалення її життєдіяльності. Особливості педагогічної взаємодії з різними типами сімей. Особливості життєдіяльності сім'ї, яка виховує дитину з особливими потребами. Помилки батьків у вихованні дітей з особливими потребами. Технології взаємодії вчителя з сім'єю у вихованні дитини з особливими освітніми потребами. Комплексний підхід до організації корекційно-педагогічного процесу.

Основні поняття теми: педагогічна взаємодія, психолого-педагогічна допомога сім'ї. соціальний патронаж, типи сімей діти з особливими освітніми потребами, корекційно-педагогічний процес.

Рекомендована література:

Основна: 3, 4

Додаткова: 4, 5

Семінарське заняття 6. Особливості організації взаємодії учителя початкової школи з молодшими школярами та їх батьками на засадах психолого-педагогічного проектування (2 год.).

Семінарське заняття 7. Технології педагогічної взаємодії вчителя з батьками молодших школярів з особливими потребами (2 год.).

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Вид діяльності студента	Макси мум	Модуль 1	Модуль 2
-------------------------	--------------	----------	----------

		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	2	2	5	5
Робота на семінарському занятті	10	2	20	5	50
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
	Разом		65		109
Максимальна кількість балів: 174					
Розрахунок коефіцієнта: 1,74					

6.2.Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

Змістовий модуль та теми курсу	Кількість годин	Кількість балів
Змістовий модуль 1. ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА		
Тема 1. Сучасна сім'я в контексті соціокультурних реалій <i>Створити моделі різних типів сім'ї.</i>	2	5 б.
Тема 2. Принципи та стратегія сучасного сімейного виховання <i>Визначте педагогічні правила заохочення та покарання дитини в сім'ї.</i>	2	5 б.
Тема 3. Взаємодія школи та сім'ї як важлива складова формування особистості молодшого школяра <i>Обґрунтуйте значення залучення батьків та інших членів сім'ї до освітнього процесу для всіх суб'єктів освітньої діяльності (дітей, батьків, педагогів)</i>	4	5 б.
Змістовий модуль 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ		
Тема 4. Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії вчителів з молодшими школярами та їх батьками <i>Розкрийте чинники, що негативно діють на самопочуття і успішність учнів початкових класів</i>	4	5 б.
Тема 5. Основні напрями співпраці сім'ї та школи	4	5 б.

<p>На основі власних спостережень складіть 2 педагогічні ситуації щодо взаємодії вчителя з молодшими школярами та їх батьками, запишіть питання для їхнього аналізу та проаналізуйте їх.</p> <p>Тема 6. Форми, методи, принципи та технологія організації педагогічної взаємодії з батьками молодших школярів</p> <p>Запропонуйте тематику консультацій для батьків щодо актуальних проблем виховання молодших школярів.</p> <p>Тема 7. Психолого-педагогічні основи взаємодії з різними типами сімей. Особливості педагогічної взаємодії з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами</p> <p>1. Підготувати презентацію «Стилі батьківсько-дитячих взаємин та їх вплив на формування особистості дитини з неповної сім'ї».</p> <p>2. Запропонуйте тематику тренінгів для батьків дітей, які мають особливі освітні потреби</p>	4	5 б.
	8	10 б
Всього: 28 годин		40 балів

Критерії оцінювання завдань самостійної роботи

<i>Критерії</i>	<i>Обґрунтування критеріїв</i>	<i>Бали</i>
<i>Розуміння завдання</i>	- робота демонструє точне розуміння завдання	1
	- включені матеріали, що безпосередньо розкривають теми або опосередковані до неї	0,5
	- включені матеріали, що не мають безпосереднього відношення до теми, зібрана інформація не аналізується і не оцінюється	0
<i>Повнота розкриття теми</i>	- тема розкрита повністю	1
	- часткове розкриття теми	0,5
	- виконане завдання не відповідає темі	0
<i>Логіка викладу інформації</i>	- логічне й структуроване викладення матеріалу	1
	- порушення логіки й структури викладу	0,5
<i>Креативність</i>	- унікальність роботи, велика кількість оригінальних прикладів, у роботі присутні авторські знахідки	1
	- стандартна робота, не містить авторської індивідуальності	0,5
<i>Культура змістового наповнення відповідей</i>	- орфографічно правильно оформлена робота з точки зору граматики, стилістики	1

	- присутні не грубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0,5
	- грубі помилки з точки зору граматики, стилістики, орфографії	0
	<i>Всього</i>	<i>5 балів</i>

Навчально-методична карта навчальної дисципліни «Організація педагогічної взаємодії вчителя початкової школи (з молодшими школярами та їх батьками)»

Разом: 60 год., лекції – 14 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 28 год., МКР – 4 год., залік.

Модулі	Змістовний модуль I.			Змістовний модуль II.				
Назва модуля	ВЗАЄМОДІЯ СІМ'Ї ТА ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА			ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ ТА ЇХ БАТЬКАМИ				
К-сть балів	65 б.			109 б.				
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	
Теми лекцій	Тема 1. Сучасна українська сім'я в контексті соціокультурних реалій 1 б.	Тема 2. Принципи та стратегія сучасного сімейного виховання 1 б.	Тема 3. Взаємодія школи та сім'ї як важлива складова формування особистості молодшого школяра 1 б.	Тема 4. Педагогіка партнерства» як один із факторів ефективної взаємодії вчителів з молодшими школярами та їх батьками Тема 6. 1 б.	Тема 5. Основні напрями співпраці сім'ї та школи 1 б.	Тема 6. Форми, методи, принципи та технологія організації педагогічної взаємодії з батьками молодших школярів	Тема 7. Психолого-педагогічні основи взаємодії з різними типами сімей. Особливості педагогічної взаємодії з сім'ями дітей з особливими освітніми потребами 1 б.	
Теми семінарських занять	Українська сім'я у сучасних соціально-економічних умовах 11 б.		Взаємодія педагога та сім'ї у вирішенні проблем виховання особистості 11 б.	Реалізація ідей педагогіки партнерства у взаємодії учителя з молодшими школярами та їх батьками 11 б.	Конфлікт у педагогічній взаємодії 11 б.	Форми взаємодії вчителя початкової школи з молодшими школярами та їх батьками 11 б.	Особливості організації взаємодії учителя початкової школи з молодшими школярами та їх батьками на засадах психолого-педагогічного проектування 11 б.	Технології педагогічної взаємодії вчителя з батьками молодших школярів з особливими потребами 11 б.
Самостійна робота	15 б.			25 б.				
МКР	25 б.			25 б.				
Підсум. контр.	Залік							

Разом: 174 бали. Коефіцієнт: 1,74

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Модульний контроль здійснюється у формі комп'ютерного тестування, що охоплює 25 питань з таких категорій, як: аналіз, синтез, використання, знання, оцінювання, розуміння. Тривалість проведення модульного контролю: 60хв. На кожного студента. Максимальна кількість балів: 25 балів. Критерії оцінювання: кожне питання оцінюється в 1 бал.

Основна:

1. Алексєєнко Т. Ф. Сімейне виховання: концептуалізація ідей теорії і практики : монографія. / Т. Ф. Алексєєнко. – Київ – Умань : ФОРМ Жовтий О. О., 2016. – 437 с.
2. Андрощук І. В. Педагогічна взаємодія у професійній діяльності : навч. посіб. / І. В. Андрощук. – Хмельницький : ХНУ, 2017. – 190 с.
3. Взаємодія суб'єктів педагогічного процесу : монографія / Гриньова В. М. [та ін.]; Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Навч.-наук. ін-т педагогіки та психології. – Харків : Щедра садиба плюс, 2013. – 207 с.
4. Воронова С. В. Робота з батьками: теорія та практика : навч.-метод. посіб. / С. В. Воронова. – Одеса : Астропринт, 2015. – 216 с.
5. Калашнікова С. А. Навчання дорослих на основі компетентнісно-орієнтованого підходу / С. А. Калашнікова. – 2018. – 57с.
6. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи // Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова та інші. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
7. Порадник для вчителя «Нова українська школа». Авторський колектив: Софій Н. З., Онопрієнко О. В., Найда Ю. М., Пристінська М. С., Большакова І. О. – [За заг. ред.: Бібік Н. М.]. – 2017. – 201 с.
8. Постовий В. Г. Сім'я і школа: проблеми виховання дітей. Посібник. / Постовий В. Г., Невмержицький О. А. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 356 с.
- 9.

Додаткова:

1. Бесіди з батьками молодших школярів / автор-упоряд. О. Є. Гордійчук. – К. : Шкільний світ, 2010. – 112 с.
2. Журба К. Взаємодія сім'ї і школи у вихованні гідної людини / К. Журба // Шкільний світ. – 2013. – № 18 – С. 4-7.
3. Максименко Г. Ю. Тренінг як творчість: школа універсального актора / Г. Ю. Максименко. – К. : Аграр Медіа Груп, 2012. – 235
4. Конвенція про права дитини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
5. Справи сімейні. Всеукраїнська газета [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://familytimes.com.ua>.